ISBN 966-02-2074-X

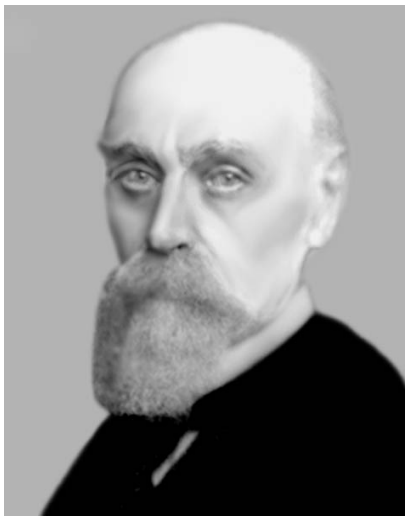

ГОРБАЧЕ́ВСЬКИЙ Іван Якович (15. 05. 1854, с. Зарубинці, нині Збараз. р-ну Терноп. обл. — 24. 05. 1942, Прага) — біохімік, епідеміолог, політичний діяч. Брат А. Горбачевського. Акад. Чеської АН (1908), АН УРСР (1925). Дійсний член НТШ (1899; голова Матем.-природопис.-лікар. секції 1911–18). Орден Залізної Корони (1898). Закін. Віден. університет (1876, д-р медицини). Працював у ньому; 1883–1917 — у Карловому університеті (Прага): надзвичай., звичай. проф. лікар. хімії, декан мед. факультету (1889, 1894, 1904, 1911), ректор (1902–03), засн. і дир. Інституту фізіол. хімії при університеті. 1906–17 — чл. і голова Найвищої сан. ради Австрії, від 1908 — чл. Австр. палати панів, 1917–18 — міністр нар. здоров’я Австро-Угорщини. 1918 брав участь у діяльності Укр. парламент. репрезентації, зокрема у нараді щодо нац. держ. самовизначення Сх. Галичини. Один із засн. УВУ у Відні, проф. хімії і ректор (1923–24, 1931–35) УВУ у Празі. Провів з’їзди укр. вчених (1926, 1932), очолював Укр. академ. комітет у Празі. Співзасн. і голова товариства «Музей визвольної боротьби України» (1924–35). Досліджував результати розкладу альбуміноїдних тіл під впливом соляної кислоти; вперше синтезував сечову кислоту (1882), довівши, що в організмах вона утворюється з нуклеїнових кислот; розробив новий метод синтезу креатиніну (1886), волюмометр. метод визначення азоту в сечі та метод визначення білків і пуринових основ; відкрив фермент ксантиноксидазу (1891). Одним із перших встановив та виокремив амінокислоти як складову білків. Написав 4-том. курс «Lékařská chemie ve čtyřech dílech» (1904–08), курс «Органічна хемія» (т. 1, Прага, 1924). Розробляв укр. хім. термінологію, виступав із публікаціями з питань епідеміології, нар. гігієни, судової медицини. 2004 за календарем ЮНЕСКО відзначали роком Г. У Львові названо вулицю іменем Г., Терноп. мед. інституту присвоєно його ім’я.

Основні праці

Über den Einfluss von Glyceryn, Fett und Zucker auf die Ausscheidung der Harnsäure beim Menschen // Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien. 1888. Bd. 93 (співавтор); Untersuchungen über die Entstehung der Harnsäure im Säugetierorganismus // Monatshefte für Chemie. 1890. Bd. 10; Über die Trennung der Harnsäure von den Xanthinbasen // Zeitschrift für fisiologische Chemie. 1894. Bd. 18; Причинки до пізнання виживи сільської людности галицького Поділля // Зб. Матем.-природн. лікарської секції НТШ. Т. 5. Л., 1899.

Рекомендована література

1. Головацький І. Іван Горбачевський (1854–1942): Життєписно-бібліогр. нарис. Л., 1995;
2. Його ж. Академік Іван Горбачевський і українське національне відродження // УкрС. 1998. № 4–6;
3. Подільчак М. Академік Іван Горбачевський – видатний український вчений // Агапіт. 1998. № 9/10;
4. Шот М. Міжнародний рік академіка Горбачевського // Уряд. кур’єр. 2004, 12 трав.

І. Д. Головацький

Бібліографічний опис:
Горбачевський Іван Якович / І. Д. Головацький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: https://esu.com.ua/article-31043

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).